

## ЗМІСТ

Вступ	6
<b>РОЗДІЛ І. ЕТИКА</b>	<b>7</b>
<b>Тема 1. Предмет етики. Основні етичні вчення</b>	<b>7</b>
<i>1.1.1. Етика як наука про мораль, її походження, предмет та основні завдання</i>	<i>8</i>
<i>1.1.2. Функції моралі та етики</i>	<i>13</i>
<i>1.1.3. Зв'язок моралі та етики з різними сферами життя суспільства та гуманітарними науками</i>	<i>17</i>
<i>1.1.4. Зародження етичної думки у стародавньому світі</i>	<i>21</i>
<i>1.1.5. Етичні позиції Середньовіччя та Відродження</i>	<i>29</i>
<i>1.1.6. Етична думка Нового часу</i>	<i>31</i>
<i>1.1.7. Етична проблематика XIX - XX століть</i>	<i>34</i>
<i>Питання для самоконтролю</i>	<i>41</i>
<i>Тестові завдання</i>	<i>42</i>
<i>Питання для обговорення на семінарському занятті</i>	<i>45</i>
<i>Теми доповідей</i>	<i>45</i>
<i>Додаткова література для глибшого вивчення теми</i>	<i>45</i>
<b>Тема 2. Етичні категорії</b>	<b>47</b>
<i>1.2.1. Поняття етичної категорії</i>	<i>47</i>
<i>1.2.2. Добро та зло - вихідні поняття класичної етики</i>	<i>49</i>
<i>1.2.3. Відображення цінності та самооцінки особистості у категоріях гідність, честь, совість</i>	<i>52</i>
<i>1.2.4. Обов'язок, відповідальність та довіра як етичні категорії</i>	<i>55</i>
<i>1.2.5. Товариськість, дружба та любов як окремі види спілкування та етичні категорії</i>	<i>63</i>
<i>Питання для самоконтролю</i>	<i>68</i>
<i>Тестові завдання</i>	<i>69</i>
<i>Питання для обговорення на семінарському занятті</i>	<i>72</i>
<i>Теми доповідей</i>	<i>72</i>
<i>Додаткова література для глибшого вивчення теми</i>	<i>72</i>
<b>Тема 3. Моральні аспекти глобальних проблем сучасної цивілізації</b>	<b>73</b>
<i>1.3.1. Поняття глобальних проблем та зміна морально-етичних орієнтирів в сучасних умовах</i>	<i>74</i>
<i>1.3.2. Моральні аспекти вирішення соціальних та економічних глобальних проблем</i>	<i>76</i>

## ЗМІСТ

Вступ	6
<b>РОЗДІЛ І. ЕТИКА</b>	<b>7</b>
<b>Тема 1. Предмет етики. Основні етичні вчення</b>	<b>7</b>
<i>1.1.1. Етика як наука про мораль, її походження, предмет та основні завдання</i>	<i>8</i>
<i>1.1.2. Функції моралі та етики</i>	<i>13</i>
<i>1.1.3. Зв'язок моралі та етики з різними сферами життя суспільства та гуманітарними науками</i>	<i>17</i>
<i>1.1.4. Зародження етичної думки у стародавньому світі</i>	<i>21</i>
<i>1.1.5. Етичні позиції Середньовіччя та Відродження</i>	<i>29</i>
<i>1.1.6. Етична думка Нового часу</i>	<i>31</i>
<i>1.1.7. Етична проблематика XIX - XX століть</i>	<i>34</i>
<i>Питання для самоконтролю</i>	<i>41</i>
<i>Тестові завдання</i>	<i>42</i>
<i>Питання для обговорення на семінарському занятті</i>	<i>45</i>
<i>Теми доповідей</i>	<i>45</i>
<i>Додаткова література для глибшого вивчення теми</i>	<i>45</i>
<b>Тема 2. Етичні категорії</b>	<b>47</b>
<i>1.2.1. Поняття етичної категорії</i>	<i>47</i>
<i>1.2.2. Добро та зло - вихідні поняття класичної етики</i>	<i>49</i>
<i>1.2.3. Відображення цінності та самооцінки особистості у категоріях гідність, честь, совість</i>	<i>52</i>
<i>1.2.4. Обов'язок, відповідальність та довіра як етичні категорії</i>	<i>55</i>
<i>1.2.5. Товариськість, дружба та любов як окремі види спілкування та етичні категорії</i>	<i>63</i>
<i>Питання для самоконтролю</i>	<i>68</i>
<i>Тестові завдання</i>	<i>69</i>
<i>Питання для обговорення на семінарському занятті</i>	<i>72</i>
<i>Теми доповідей</i>	<i>72</i>
<i>Додаткова література для глибшого вивчення теми</i>	<i>72</i>
<b>Тема 3. Моральні аспекти глобальних проблем сучасної цивілізації</b>	<b>73</b>
<i>1.3.1. Поняття глобальних проблем та зміна морально-етичних орієнтирів в сучасних умовах</i>	<i>74</i>
<i>1.3.2. Моральні аспекти вирішення соціальних та економічних глобальних проблем</i>	<i>76</i>

<i>1.3.3. Проблеми етики співіснування людства з природним середовищем.</i>	84
<i>1.3.4. Нові технології у морально-етичному вимірі.</i>	86
<i>1.3.5. Споживачтво та масовізація культури як глобальні проблеми.</i>	90
<i>1.3.6. Моральні проблеми співіснування людських спільнот: національний, релігійний, сімейний виміри етики</i>	95
<i>Питання для самоконтролю.</i>	103
<i>Тестові завдання.</i>	103
<i>Питання для обговорення на семінарському занятті</i>	106
<i>Теми доповідей</i>	106
<i>Додаткова література для глибшого вивчення теми</i>	106

<b>Тема 4. Культура спілкування й етикет</b>	<b>108</b>
<i>1.4.1. Спілкування: сутність, особливості та морально-етичний вимір.</i>	108
<i>1.4.2. Моральна культура особистості та етикет</i>	111
<i>Питання для самоконтролю.</i>	115
<i>Тестові завдання.</i>	115
<i>Питання для обговорення на семінарському занятті</i>	118
<i>Теми доповідей</i>	118
<i>Додаткова література для глибшого вивчення теми</i>	119

## **РОЗДІЛ II. ЕСТЕТИКА** . . . . . 120

<b>Тема 5. Естетика як наука та її категорії</b>	<b>120</b>
<i>2.5.1. Предмет та особливості науки естетики.</i>	120
<i>2.5.2. Структура та функції естетики.</i>	122
<i>2.5.3. Естетичні категорії</i>	125
<i>Питання для самоконтролю.</i>	131
<i>Тестові завдання.</i>	132
<i>Питання для обговорення на семінарському занятті</i>	135
<i>Теми доповідей</i>	135
<i>Додаткова література для глибшого вивчення теми</i>	135

<b>Тема 6. Історія естетичної думки</b>	<b>136</b>
<i>2.6.1. Естетична думка у країнах Стародавнього світу</i>	137
<i>2.6.2. Естетична думка Західної Європи доби Середньовіччя та Відродження</i>	140
<i>2.6.3. Класична європейська естетика</i>	142
<i>2.6.4. Посткласична естетика</i>	144
<i>Питання для самоконтролю.</i>	149
<i>Тестові завдання.</i>	149
<i>Питання для обговорення на семінарському занятті</i>	152
<i>Теми доповідей</i>	152
<i>Додаткова література для глибшого вивчення теми</i>	153

<i>1.3.3. Проблеми етики співіснування людства з природним середовищем.</i>	84
<i>1.3.4. Нові технології у морально-етичному вимірі.</i>	86
<i>1.3.5. Споживачтво та масовізація культури як глобальні проблеми.</i>	90
<i>1.3.6. Моральні проблеми співіснування людських спільнот: національний, релігійний, сімейний виміри етики</i>	95
<i>Питання для самоконтролю.</i>	103
<i>Тестові завдання.</i>	103
<i>Питання для обговорення на семінарському занятті</i>	106
<i>Теми доповідей</i>	106
<i>Додаткова література для глибшого вивчення теми</i>	106

<b>Тема 4. Культура спілкування й етикет</b>	<b>108</b>
<i>1.4.1. Спілкування: сутність, особливості та морально-етичний вимір.</i>	108
<i>1.4.2. Моральна культура особистості та етикет</i>	111
<i>Питання для самоконтролю.</i>	115
<i>Тестові завдання.</i>	115
<i>Питання для обговорення на семінарському занятті</i>	118
<i>Теми доповідей</i>	118
<i>Додаткова література для глибшого вивчення теми</i>	119

## **РОЗДІЛ II. ЕСТЕТИКА** . . . . . 120

<b>Тема 5. Естетика як наука та її категорії</b>	<b>120</b>
<i>2.5.1. Предмет та особливості науки естетики.</i>	120
<i>2.5.2. Структура та функції естетики.</i>	122
<i>2.5.3. Естетичні категорії</i>	125
<i>Питання для самоконтролю.</i>	131
<i>Тестові завдання.</i>	132
<i>Питання для обговорення на семінарському занятті</i>	135
<i>Теми доповідей</i>	135
<i>Додаткова література для глибшого вивчення теми</i>	135

<b>Тема 6. Історія естетичної думки</b>	<b>136</b>
<i>2.6.1. Естетична думка у країнах Стародавнього світу</i>	137
<i>2.6.2. Естетична думка Західної Європи доби Середньовіччя та Відродження</i>	140
<i>2.6.3. Класична європейська естетика</i>	142
<i>2.6.4. Посткласична естетика</i>	144
<i>Питання для самоконтролю.</i>	149
<i>Тестові завдання.</i>	149
<i>Питання для обговорення на семінарському занятті</i>	152
<i>Теми доповідей</i>	152
<i>Додаткова література для глибшого вивчення теми</i>	153

Тема 7. Естетична діяльність та свідомість . . . . .	154
2.7.1. Співвідношення естетичної діяльності та свідомості. . . . .	154
2.7.2. Мистецтво як частина предмета естетики. . . . .	160
2.7.3. Методи, напрямки та види мистецтва . . . . .	167
2.7.4. Естетика повсякденного життя . . . . .	175
Питання для самоконтролю . . . . .	182
Тестові завдання. . . . .	183
Питання для обговорення на семінарському занятті . . . . .	185
Теми доповідей . . . . .	186
Додаткова література для глибшого вивчення теми . . . . .	186
Тема 8. Художня реальність в Україні. Шляхи етико-естетичного виховання майбутніх фахівців . . . . .	188
2.8.1. Українська художня реальність: історична ретроспектива та сучасність . . . . .	188
2.8.2. Проблеми етико-естетичного виховання особистості в умовах сучасного суспільства . . . . .	216
2.8.3. Етико-естетичний вимір буття студентів – майбутніх фахівців . . . . .	218
Питання для самоконтролю . . . . .	225
Тестові завдання. . . . .	226
Питання для обговорення на семінарському занятті . . . . .	229
Теми доповідей . . . . .	229
Додаткова література для глибшого вивчення теми . . . . .	229
Перелік типових запитань для підсумкового контролю знань . . . . .	231
Іменний покажчик. . . . .	234
Список використаної та рекомендованої літератури . . . . .	241
Короткий термінологічний словник . . . . .	248
Додатки. . . . .	257

Тема 7. Естетична діяльність та свідомість . . . . .	154
2.7.1. Співвідношення естетичної діяльності та свідомості. . . . .	154
2.7.2. Мистецтво як частина предмета естетики. . . . .	160
2.7.3. Методи, напрямки та види мистецтва . . . . .	167
2.7.4. Естетика повсякденного життя . . . . .	175
Питання для самоконтролю . . . . .	182
Тестові завдання. . . . .	183
Питання для обговорення на семінарському занятті . . . . .	185
Теми доповідей . . . . .	186
Додаткова література для глибшого вивчення теми . . . . .	186
Тема 8. Художня реальність в Україні. Шляхи етико-естетичного виховання майбутніх фахівців . . . . .	188
2.8.1. Українська художня реальність: історична ретроспектива та сучасність . . . . .	188
2.8.2. Проблеми етико-естетичного виховання особистості в умовах сучасного суспільства . . . . .	216
2.8.3. Етико-естетичний вимір буття студентів – майбутніх фахівців . . . . .	218
Питання для самоконтролю . . . . .	225
Тестові завдання. . . . .	226
Питання для обговорення на семінарському занятті . . . . .	229
Теми доповідей . . . . .	229
Додаткова література для глибшого вивчення теми . . . . .	229
Перелік типових запитань для підсумкового контролю знань . . . . .	231
Іменний покажчик. . . . .	234
Список використаної та рекомендованої літератури . . . . .	241
Короткий термінологічний словник . . . . .	248
Додатки. . . . .	257

## ВСТУП

Навчальна дисципліна «Етика та естетика» є вибірковою і належить до дисциплін циклу соціально-гуманітарної підготовки.

**Предметом** вивчення дисципліни є раціональне обґрунтування моралі та виявлення її природи, сутності, місця та значення у розвитку людини та суспільства, а також загальні закони художнього освоєння і пізнання дійсності, розвитку мистецтва, його ролі в житті суспільства. В рамках дисципліни здійснюється аналіз механізмів моральної орієнтації й регуляції, виражених у системах цінностей, норм, принципів, понять моральної свідомості; вивчаються феномени етичного та естетичного в контексті історичного розвитку суспільства.

**Метою навчальної дисципліни** є формування етико-естетичної культури особистості фахівця відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня підготовки. Етика несе знання про моральні цінності, дає розуміння морального виміру поведінки особистості, дій соціальних суб'єктів, життя суспільства. Естетика розширює загальний кругозір, орієнтує на гуманістичні цінності, дає знання про специфіку естетичного сприйняття дійсності, естетичної діяльності, мистецтва, виховує естетичну культуру особистості.

**Завданням навчальної дисципліни** є вивчення змісту історичних етапів розвитку етичної та естетичної думки, теоретичних засад вчення про мораль, про прекрасне, формування естетичного смаку, сприяння розкриттю творчого потенціалу особистості, усвідомлення місця і ролі вітчизняної культури та мистецтва в контексті загальноосвітніх тенденцій розвитку культури.

**Основний зміст** навчальної дисципліни розкривається у 8 темах, які висвітлюють як практичні проблеми процесу формування етичних та естетичних аспектів буття людини, так і осмислення цих проблем у теоретичних конструкціях минулого та сучасності.

**Знання** логіко-філософської структури етики та естетики, значущості дисципліни для загальної культури людини, зокрема, майбутнього фахівця; головних проблем етики та естетики; сутності моралі як суспільного явища та основи духовності, особливостей та ролі естетичного в культурі, а також вихідних категорій етики та естетики та **вміння** впевнено оперувати етико-естетичними категоріями та поняттями на підставі знання спадщини світових та українських мислителів, сучасних вчень; обґрунтувати власну світоглядну та етичну позицію, застосовувати набуті знання при вирішенні пізнавальних професійних завдань; вирішувати проблеми взаємодії з Іншими як на

## ВСТУП

Навчальна дисципліна «Етика та естетика» є вибірковою і належить до дисциплін циклу соціально-гуманітарної підготовки.

**Предметом** вивчення дисципліни є раціональне обґрунтування моралі та виявлення її природи, сутності, місця та значення у розвитку людини та суспільства, а також загальні закони художнього освоєння і пізнання дійсності, розвитку мистецтва, його ролі в житті суспільства. В рамках дисципліни здійснюється аналіз механізмів моральної орієнтації й регуляції, виражених у системах цінностей, норм, принципів, понять моральної свідомості; вивчаються феномени етичного та естетичного в контексті історичного розвитку суспільства.

**Метою навчальної дисципліни** є формування етико-естетичної культури особистості фахівця відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня підготовки. Етика несе знання про моральні цінності, дає розуміння морального виміру поведінки особистості, дій соціальних суб'єктів, життя суспільства. Естетика розширює загальний кругозір, орієнтує на гуманістичні цінності, дає знання про специфіку естетичного сприйняття дійсності, естетичної діяльності, мистецтва, виховує естетичну культуру особистості.

**Завданням навчальної дисципліни** є вивчення змісту історичних етапів розвитку етичної та естетичної думки, теоретичних засад вчення про мораль, про прекрасне, формування естетичного смаку, сприяння розкриттю творчого потенціалу особистості, усвідомлення місця і ролі вітчизняної культури та мистецтва в контексті загальноосвітніх тенденцій розвитку культури.

**Основний зміст** навчальної дисципліни розкривається у 8 темах, які висвітлюють як практичні проблеми процесу формування етичних та естетичних аспектів буття людини, так і осмислення цих проблем у теоретичних конструкціях минулого та сучасності.

**Знання** логіко-філософської структури етики та естетики, значущості дисципліни для загальної культури людини, зокрема, майбутнього фахівця; головних проблем етики та естетики; сутності моралі як суспільного явища та основи духовності, особливостей та ролі естетичного в культурі, а також вихідних категорій етики та естетики та **вміння** впевнено оперувати етико-естетичними категоріями та поняттями на підставі знання спадщини світових та українських мислителів, сучасних вчень; обґрунтувати власну світоглядну та етичну позицію, застосовувати набуті знання при вирішенні пізнавальних професійних завдань; вирішувати проблеми взаємодії з Іншими як на

індивідуальному, так і на суспільному рівнях, досягаючи консенсусу; бути здатними у випадку професійної та життєвої необхідності до компетентного діалогу з проблем етики й естетики; будувати поведінку у професійних та міжособистісних стосунках згідно з нормами етики та естетики, - знадобляться майбутнім фахівцям в професійній та суспільній діяльності.

## РОЗДІЛ І. ЕТИКА

### Тема 1. Предмет етики. Основні етичні вчення

*Вивчивши цю тему, Ви будете знати:*

Особливості предмета науки етики, її завдання, місце в системі соціально-гуманітарних дисциплін, роль у житті людини етичних понять та настанов моралі, обґрунтування з сучасних позицій закономірностей розвитку етичних вчень в історичному контексті, їх правонаступність та генетичну спорідненість, причини та специфіку змін проблемного поля етики в сучасних умовах.

*План викладу і засвоєння матеріалу:*

**1.1.1. Етика як наука про мораль, її походження, предмет і основні завдання**

**1.1.2. Функції моралі та етики**

**1.1.3. Зв'язок моралі та етики з різними сферами життя суспільства та гуманітарними науками**

**1.1.4. Зародження етичної думки у стародавньому світі**

**1.1.5. Етичні позиції Середньовіччя та Відродження**

**1.1.6. Етична думка Нового часу**

**1.1.7. Етична проблематика XIX - XX століть**

*Ключові терміни та поняття теми:*

Етика, мораль, предмет та об'єкт етики, функції моралі, норми, цінності, золоте правило моралі, буддизм, самовдосконалення, конфуціанство, жень, ритуал, даосизм, дао, християнство, любов до ближнього, благо, Абсолют, гріховність, сповідь, гуманізм, самоствердження, моральний імператив, свобода, волонтаризм, моральний вибір, екзистенціальна етика, постмодернізм, реконструкція, бінарні опозиції, полілог, толерантність, техніки себе, етико-естетичний модус існування, комунікативна етика.

індивідуальному, так і на суспільному рівнях, досягаючи консенсусу; бути здатними у випадку професійної та життєвої необхідності до компетентного діалогу з проблем етики й естетики; будувати поведінку у професійних та міжособистісних стосунках згідно з нормами етики та естетики, - знадобляться майбутнім фахівцям в професійній та суспільній діяльності.

## РОЗДІЛ І. ЕТИКА

### Тема 1. Предмет етики. Основні етичні вчення

*Вивчивши цю тему, Ви будете знати:*

Особливості предмета науки етики, її завдання, місце в системі соціально-гуманітарних дисциплін, роль у житті людини етичних понять та настанов моралі, обґрунтування з сучасних позицій закономірностей розвитку етичних вчень в історичному контексті, їх правонаступність та генетичну спорідненість, причини та специфіку змін проблемного поля етики в сучасних умовах.

*План викладу і засвоєння матеріалу:*

**1.1.1. Етика як наука про мораль, її походження, предмет і основні завдання**

**1.1.2. Функції моралі та етики**

**1.1.3. Зв'язок моралі та етики з різними сферами життя суспільства та гуманітарними науками**

**1.1.4. Зародження етичної думки у стародавньому світі**

**1.1.5. Етичні позиції Середньовіччя та Відродження**

**1.1.6. Етична думка Нового часу**

**1.1.7. Етична проблематика XIX - XX століть**

*Ключові терміни та поняття теми:*

Етика, мораль, предмет та об'єкт етики, функції моралі, норми, цінності, золоте правило моралі, буддизм, самовдосконалення, конфуціанство, жень, ритуал, даосизм, дао, християнство, любов до ближнього, благо, Абсолют, гріховність, сповідь, гуманізм, самоствердження, моральний імператив, свобода, волонтаризм, моральний вибір, екзистенціальна етика, постмодернізм, реконструкція, бінарні опозиції, полілог, толерантність, техніки себе, етико-естетичний модус існування, комунікативна етика.